

Mål C-103/24**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande i enlighet med artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

7 februari 2024

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sąd Najwyższy (Polen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

11 januari 2024

Klagande:

X.Y.

Saken i målet vid den nationella domstolen

Begäran som framstälts av ett ombud för en domare vid Sąd Rejonowy (Regiondomstolen) i syfte att pröva om en domare vid Sąd Najwyższy (Högsta domstolen) som valts ut för att ingå i den sammansättning som ska pröva ett disciplinärt förfarande som inletts mot en domare vid en allmän domstol uppfyller kraven på oavhängighet och opartiskhet.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Frågan huruvida en prövning av om en domare är oavhängig och opartisk i den form som föreskrivs i nationell rätt är förenlig med artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförd med artikel 47 första och andra stycket i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – frågorna har framställts med stöd av artikel 267 FEUF

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

I. Ska artikel 19.1 andra stycket i fördraget om Europeiska unionen, jämförd med artikel 47 [första och andra stycket] i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, tolkas så, att

1) Sąd Najwyższy i Polen, i ett särskilt förfarande som inletts av en part genom en begäran om prövning om huruvida en domare vid Sąd Najwyższy - som valts ut för att ingå i den sammansättning som ska pröva ett disciplinärt förfarande som inletts mot en domare vid en allmän domstol - uppfyller kraven på oavhängighet och opartiskhet, är skyldig att ex officio pröva huruvida den dömande sammansättning som utsetts genom lottning bland samtliga domare vid Sąd Najwyższy är en domstol ”som har inrättats enligt lag”;

2) för det fall en begäran om prövning av huruvida en domare vid Sąd Najwyższy uppfyller kraven på oavhängighet och opartiskhet grundar sig på påståendet att en sådan domare har tillsatts på denna tjänst i ett (av grundläggande karaktär) oegentligt förfarande för utnämning av en domare, får de domare vid Sąd Najwyższy som utnämnts i samma oegentliga utnämningförfarande inte delta i den dömande sammansättning som består av fem domare som utsetts genom lottning bland samtliga domare vid Sąd Najwyższy, av den anledningen att denna sammansättning av Sąd Najwyższy inte kan anses utgöra en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag [?]

- För det fall att den fråga som ställts i punkt I.2 ska besvaras jakande:

II. Påverkas oegentligheten i utformningen av den dömande sammansättningen - i ett mål som avser en prövning av huruvida en domare vid Sąd Najwyższy uppfyller kraven på oavhängighet och opartiskhet – inom ramen för artikel 19.1 andra stycket i fördraget om Europeiska unionen och artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – av den omständigheten att endast två domare i en sammansättning bestående av fem domare har utnämnts i ett (av grundläggande karaktär) oegentligt förfarande för utnämning av domare vid Sąd Najwyższy, det vill säga kan förfarandet i ett sådant fall ändå fortsätta och dom meddelas, eftersom det med avseende på majoriteten ledamöter som valts ut för att ingå i den sammansättning som utsetts inte uppkommer några problem vad gäller frågan om oegentligheter i utnämningen av dem som domare vid Sąd Najwyższy?

- För det fall att den fråga som ställts i punkt II ska besvaras så, att om den dömande sammansättning med fem domare som krävs enligt nationell rätt emellertid består av två eller minst en domare vid Sąd Najwyższy som utnämnts på ett oegentligt sätt, ska en sådan domstol inte anses vara en domstol i den mening som avses i artikel 19.1 andra stycket i fördraget om Europeiska unionen och artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, i den mån oegentligheterna i utnämningförfarandet är av grundläggande karaktär[?]

III. För att säkerställa att parterna har rätt att inom skälig tid få sin sak prövad av en domstol i den mening som avses i artikel 19.1 andra stycket i fördraget om Europeiska unionen och artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, får en begäran som framställts i syfte att utröna huruvida en domare vid Sąd Najwyższy (som utsetts för att pröva ett disciplinärt

förfarande som rör en domare vid en allmän domstol) uppfyller kraven på oavhängighet och opartiskhet prövas av en ensamdomare som är referent, med avseende på vilken det inte föreligger några oegentligheter i förfarandet för utnämning till domare vid Sąd Najwyższy, såsom en begäran om uteslutning av en domare vid Sąd Najwyższy i enlighet med allmänna principer?

Anförda unionsbestämmelser

Fördraget om Europeiska unionen, artiklarna 4.3, 6.1 och 19.1 andra stycket;

Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artikel 2.1 och 2.2, artikel 267;

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, artikel 47 första och andra stycket.

Praxis från EU-domstolen

Dom av den 19 november 2019, A.K. m.fl. (Oavhängigheten hos avdelningen för disciplinära mål vid Högsta domstolen), C-585/18, C-624/18 och C-625/18, EU:C:2019:982 (nedan kallad domen A.K.);

Dom av den 29 mars 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235;

Dom av den 21 december 2023, Nationella domstolsrådet (Bibehållande av domares ämbete), C-718/21, EU:C:2023:1015;

Dom av den 1 juli 2008, Chronopost och La Poste/UFEX m.fl., C-341/06 P och C-342/06 P, EU:C:2008:375;

Dom av den 24 juni 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530;

Dom av den 29 juli 2019., Torubarov, C-556/17, EU:C:2019:626;

Dom av den 22 maj 2003, Connect Austria, C-462/99, EU:C:2003:297;

Dom av den 2 juni 2005, Koppensteiner, C-15/04, EU:C:2005:345;

Dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), C-487/19, EU:C:2021:798;

Dom av den 21 december 2023, Nationella domstolsrådet (Bibehållande av domares ämbete) C-718/21, EU:C:2023:1015.

Praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna

Dom av den 22 juli 2021, Reczkowicz mot Polen;

Dom av den 3 februari 2022, nr 1469/20, Advance Pharma sp. z o.o. mot Polen;

Dom av den 1 december 2020, nr 26374/18, G. Astradsson mot Island;

Dom av den 21 juni 2011, Fruni mot Slovakien;

Dom av den 6 november 2018, Ramos Nunes de Calvarho e SA mot Portugal;

Dom av den 7 maj 2021, nr 4907/18, Xero Flor sp. z o.o., med säte i Polen, mot Polen;

Dom av den 8 november 2021, nr 49868/19 och 57511/19, Dolińska-Ficek och Ozimek mot Polen;

Anförda nationella bestämmelser

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Republiken Polens konstitution), artikel 45.1

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (lagen om Högsta domstolen av den 8 december 2017), artikel 10 § 1, artikel 29 §§ 4, 5, 6, 8, 9, 10, 15, 17, 18, 21, 24, artikel 22a § 1, artikel 26 §§ 2, 3, 4, artikel 73 § 1;

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (lag av den 27 juli 2001 om allmänna domstolars organisation), artikel 128;

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (lag av den 6 juni 1997, straffprocesslagen), artikel 30 §§ 1 och 2, artikel 41 § 1m, artikel 42 § 1, artikel 534 §§ 1 och 2.

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Genom lag av den 9 juni 2022, som trädde i kraft den 15 juli 2022, ändrades Ustawa o Sądzie Najwyższym (lagen om Högsta domstolen) av den 8 december 2017 ännu en gång (nedan kallad lagen om Högsta domstolen). I denna lag infördes en möjlighet för en berörd part eller en intervenient i förfarandet vid Sąd Najwyższy att framställa en begäran om prövning av huruvida en viss domare som valts ut för att ingå i den dömande sammansättningen uppfyller kraven på oavhängighet och opartiskhet, varvid det i artikel 29 § 4 i lagen om Högsta domstolen anges att omständigheterna kring tillsättning av en domare vid Högsta domstolen inte får utgöra den enda grunden för att bestrida en dom som meddelats med medverkan av den domaren eller ifrågasätta den domarens oavhängighet och opartiskhet. Enligt artikel 29 § 5 i lagen om Högsta domstolen är det möjligt att på begäran av en rättsinnehavare (det vill säga av en part eller en intervenient i förfarandet vid Sąd Najwyższy) pröva huruvida en domare vid Sąd Najwyższy

uppfyller kraven på oavhängighet och opartiskhet, med beaktande av omständigheterna kring domarens tillsättning och domarens uppträdande efter tillsättningen, om detta, under omständigheterna i det enskilda fallet, kan leda till ett åsidosättande av kraven på oavhängighet eller opartiskhet som påverkar utgången i målet, med beaktande av de omständigheter som rör rättsinnehavaren och målets art. Sąd Najwyższy ska pröva begäran inom stängda dörrar, i en sammansättning med fem domare som utsetts genom lottning bland samtliga domare vid Sąd Najwyższy, efter att ha hört den domare som begäran avser, såvida det inte är omöjligt eller mycket svårt att höra domaren. När Sąd Najwyższy bifaller begäran ska den utesluta domaren från att pröva målet. Det förhållandet att domaren utesluts från att medverka i ett visst mål kan inte utgöra grund för att utesluta domaren från andra mål som prövas med den domarens medverkan. Ett beslut som meddelats till följd av prövningen av begäran kan överklagas till Sąd Najwyższy i en sammansättning med sju domare som utsetts genom lottning bland samtliga domare vid Sąd Najwyższy.

- 2 Ombudet för domaren vid Sąd Rejonowy i P. X. Y., framställde i samband med ett disciplinärt förfarande som inleddes genom ett beslut av den biträdande åklagaren för disciplinära förfaranden vid Sąd Okręgowy i P. av den 12 augusti 2020 och som genomfördes av avdelningen för yrkesansvar vid Sąd Najwyższy, en begäran som syftar till att fastställa att de villkor som avses i artikel 29 § 5 i lagen om Högsta domstolen var uppfyllda och begärde att det skulle prövas om bland annat K.B. som är domare vid Sąd Najwyższy uppfyllde kraven på oavhängighet och opartiskhet och om han skulle uteslutas från att pröva det disciplinära förfarandet rörande domare X.Y.
- 3 Till stöd för begäran anfördes att K.B. som är domare vid Sąd Najwyższy hade utnämnts till domare vid Sąd Najwyższy genom ett beslut av Republiken Polens president av den 23 maj 2022 - på grundval av ett tidigare förslag om utnämning enligt resolutionen från Krajowa Rada Sądownictwa (Nationella domstolsrådet) (nedan kallat KRS), vilken hade utfärdats enligt Ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (lagen om ändring av lagen om Nationella domstolsrådet och vissa andra lagar) av den 8 december 2017 (nedan kallad lagändringen av den 8 december 2017) och genom ett beslut av Republiken Polens president av den 17 september 2022 utnämndes han att döma vid avdelningen för yrkesansvar vid Sąd Najwyższy. Oegentligheter i utformningen av KRS sammansättning som påverkar frågan huruvida förfarandet för utnämning av domare är korrekt har fastställts genom flera domar av Europeiska unionens domstol och Sąd Najwyższy.
- 4 Till den sammansättning bestående av fem domare som utsetts genom lottning som skulle pröva frågan om oavhängighet och oberoende valdes bland annat domarna C.W. och B.Z ut, vilka också utnämndes till domare vid Sąd Najwyższy på förslag av KRS som utformats enligt lagändringen av den 8 december 2017.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 5 Förevarande mål skiljer sig från målen I ZB 73/22 (C-96/24) och I ZB 81/23 (C-112/24) på så sätt att det inte har framställts någon begäran om att domarna C.W. och B.Z. skulle uteslutas från prövningen, eftersom den typen av begäranden i dessa mål hade avslagits av de domare som berördes av de oegentligheter i utnämningssförfarandet som sammanhänge med att de hade utnämnts på förslag av KRS som hade utformats enligt lagändringen av den 8 december 2017. Det förefaller därför meningslöst att inleda ett prejudiciellt förfarande rörande uteslutning av domare som utnämnts på ett oegentligt sätt.
- 6 I övrigt är skälen för begäran till stor del identiska och i övriga delar jämförbara med dem som anges i begäran om förhandsavgörande i mål C-96/24.